

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У поданій роботі розглядається нормативно-правова база України з питання управління ризиками підприємницької діяльності. Автором було відмічено, що на даному етапі розвитку законодавства, існують прогали у регулюванні даного питання. У статті проводиться аналіз існуючих нормативно-правових актів з метою виявлення недоліків та джерел їх уникнення, виявлення на початковому етапі формування підприємства можливих ризиків та механізмів їх управління, що вже закладенні у законодавстві України.

Abstract. In current research the legislative base Ukraine of risk-management is analyzed. The author noted that in this period of development of legislation there are gaps in this question. The existent legislative acts are analyzed with the purpose to detection of disadvantages and the source of its avoiding, detection the risks and methods of its management in the first stage of entrepreneurship, which are based in the legislation Ukraine.

Ключові слова: *нормативно-правові акти, ризики підприємницької діяльності*

Вступ. У період розвитку ринкових відносин підприємницький діяльності характерний ризик через існування інформаційної недостатності, невизначеності, нестійкості і мінливості економічного середовища, Україна не є виключенням.

У країнах з ринковою економікою накопичений досвід ризикового підприємництва, супроводжуваний наочно видимими прикладами процвітання і краху, підйому і банкрутства в залежності від вмілої чи невмілої поведінки, а, частково, і везіння в реальній обстановці ризику. Такий досвід супроводжується нормативно-правовими актами, які регулюють дану сферу і забезпечують середовище для накопичення та створення таких прикладів. Наявність на державному рівні в Україні засобів регулювання та управління ризиками підприємницької діяльності є одним з важливих питань, яке

потребує вирішення сьогодні, особливо в умовах прагнення України до вступу до СОТ.

Постановка задачі. Важливість створення в країні інфраструктури і вдалих інструментів управління ризиками усвідомлюють і на державному рівні, і на корпоративному. Держава прагне забезпечувати нормативно-законодавчу базу управління ризиками.

Для того, щоб забезпечити ефективне функціонування новостворених нормативних актів з питання управління ризиками підприємницької діяльності, необхідно провести аналіз існуючих законів та підзаконних актів. Тобто, у поданій роботі поставлено завдання систематизації існуючих нормативно-правових актів з питань управління ризиками.

Методологія. Методологічною основою для систематизації нормативно-правових актів стали теоретико-методологічні основи методів систематизації, співставлення, аналізу та елімінування.

Результати дослідження. Законів та підзаконних актів, що визначають межі та механізми регулювання ризиків підприємницької діяльності, в законодавчій базі України немає. Відсутнє і визначення поняття «ризик підприємницької діяльності». Дане поняття можна зустріти лише у визначенні підприємства, що надається у Господарському, Цивільному Кодексах та законах, що регулюють діяльність підприємств [1-4].

Категоріальний апарат теорії ризику не визначається у законодавчій базі України, так само не регулюються і методи аналізу ризиків. Увага приділяється лише методам управління ризиками підприємницької діяльності. Оскільки, одним з найпоширеніших і більш дослідженим методом є страхування, у законодавчій базі України діє Закон «Про страхування» [5].

Для того, щоб побачити ефективність дії закону, проаналізуємо ситуацію, що склалася на ринку страхування. Ринок страхування в Україні сьогодні відіграє обмежену економічну роль. За оцінками експертів, в Україні страхується лише близько 10% ризиків (причому, переважно на міжнародних ринках), тоді як у більшості країн ця цифра досягає 90-95% [6, с. 137]. З впровадженням нових вимог стосовно страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів зросла кількість підприємств, що страхують свої ризики. Але це пов'язано в першу чергу з тим, що даний вид страхування є обов'язковим, а не з зростанням довіри чи зацікавленості у даному методі страхування [7].

Це пояснюється декількома причинами. Наявні прогалини в законодавстві та недостатній ступінь відпрацювання страхових схем знижують роль страхування як інструмента компенсації економічних ризиків. Аналогічна ситуація спостерігається і з боку інших методів управління ризиками.

Сьогодні в найбільш розвинутих країнах, таких як США, Японія, Німеччина, щорічні збори страхових премій досягають 7-9% валового внутрішнього продукту [8]. Комерційним страхуванням за кордоном охоплені практично всі галузі діяльності підприємства: страхування майна, транспортних перевезень, прибутки, різні види страхування відповідальності. Подібна широта використання комерційного страхування має об'єктивні причини: воно є відносно недорогим, доступним і значним у фінансовому відношенні компенсаційним ресурсом. Дана статистика не характерна для нашої країни.

Разом із тим, протягом останніх років український ринок страхування розвивається достатньо стабільно, що пов'язано, зокрема, з прискоренням загальноекономічного розвитку країни [9, 10]. Сьогодні із впевненістю можна говорити про те, що страховий ринок сформувався як самостійна сфера економіки зі своїми тенденціями розвитку і досить високим рівнем конкуренції. Проте це не означає, що законодавче регулювання сфери страхування є цілком достатнім і досконалим – зміни до законодавства про страхування вносяться з певною періодичністю. Не остання роль в цьому процесі належить Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг (далі – Держфінпослуг). Крім того, сьогодні лунають пропозиції як про внесення певних змін до чинних законів України, що регулюють процес страхування, так і про створення абсолютно нових законодавчих актів у цій сфері.

Розвиток ефективного страхового ринку України вимагає вирішення проблем, пов'язаних зі страхуванням побутової сфери, а також промислового сектору.

Одним з основних аспектів в страховому законодавстві є діяльність перестраховальників (для підприємця – це гарант покриття застрахованих збитків, звичайно, при їх настанні).

Перестраховуванням є страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховальника) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховальника, відповідно до законодавства країни, в якій він зареєстрований [5]. Перестраховування здійснюється в порядку і на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

З метою запобігання правопорушенням і злочинам, починаючи з 2003 р. держава почала вживати заходів з урегулювання і контролю операцій перестраховування за кордон. Але зі вступом України до СОТ необхідно буде переглянути даний аспект, тобто уряд України повинен буде розширити коло перестраховальників іноземними страховими компаніями.

Одним із важливих напрямів удосконалення чинного законодавства є визначення обов'язкових і добровільних видів страхування. Чинний Закон України «Про страхування» передбачає 41 вид обов'язкового страхування. Згідно з проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкових видів страхування», перелік обов'язкових видів страхування пропонується скоротити до 11 позицій.

Необхідність такого нововведення пояснюється декількома причинами:

- згідно зі звітними даними страхових компаній України, економічна доцільність здійснення такої кількості видів обов'язкового страхування відсутня;
- законодавство більшості країн ЄС передбачає не більше 5–6 видів обов'язкового страхування;
- страхові платежі з обов'язкового страхування відносяться до валових витрат платника податків, унаслідок чого зменшується база їх оподаткування;
- обов'язковість деяких видів страхування суперечить нормам інших нормативно-правових актів (наприклад, цивільне законодавство містить норми, які передбачають відшкодування винною стороною завданої шкоди, що не узгоджується з нормами про страхування відповідальності) тощо.

Враховуючи ці, а також інші соціально-економічні чинники, скорочення економічно недоцільних видів обов'язкового страхування буде вигідним як страховим компаніям, так і державі, що дозволить ефективніше здійснювати ті види обов'язкового страхування, які забезпечують захист найбільш значущих об'єктів і суспільних інтересів.

Крім цього закону [5], не існує інших конкретних підзаконних актів, що регулюють аспект управління ризиками. Хоча, певні аспекти зустрічаються в інших законах та підзаконних актах, не так явно і конкретно, як би хотілося. Одним з таких законів є Господарський Кодекс України [1].

Іншим методом управління ризиками є самострахування (інколи визначається тотожним резервуванням). Різновидами самострахування є створення товариств взаємного страхування, створення кептивної компанії та створення підприємством резервних, страхових фондів [11].

Взаємне страхування є некомерційною формою організації страхового фонду, що забезпечує страховий захист майнових інтересів членів цього товариства на взаємній основі шляхом об'єднання необхідних для цього засобів. Члени товариства взаємного страхування (ТВС) є одночасно страхувальниками і страховиками, що створює економічну передумову забезпечення їх реальним страховим захистом за мінімальними цінами. Одне з найбільш серйозних ускладнень, пов'язане з організацією ТВС на сьогодні є відсутність необхідної регламентації їхньої діяльності. Відповідно до

Цивільного кодексу України, громадяни і юридичні особи можуть страхувати своє майно та інші майнові інтереси на взаємній основі шляхом об'єднання в товариствах взаємного страхування необхідних для цього засобів [2]. Цивільне законодавство не вимагає одержання ліцензії на страхову діяльність для ТВС, якщо воно являє собою некомерційну організацію і здійснює страхування тільки своїх членів. А тому ТВС не має юридичного захисту при відсутності відповідної ліцензії та права перестраховування. Однак, вступ у товариство взаємного страхування розширює можливості побудови страхового захисту підприємства, тому що умови страхування на підставі членства в ТВС відрізняються від типових умов при укладанні договору зі страховою компанією. Але створення і діяльність ТВС усе ще не має досить строгої нормативної регламентації, тому побудова страхового захисту на підставі членства в ТВС може бути сполучена з додатковими організаційними ускладненнями для підприємства.

Кептивна страхова компанія (КСК) - компанія, дочірня стосовно організації, що не є страховою компанією. Успішне функціонування КСК залежить від виконання ряду вимог і пов'язане з додатковою відповідальністю, проте кількість організацій, що використовують таку форму управління ризиком, у всьому світі безупинно збільшується, особливо за останні 10-20 років [11]. Діяльність кептивної страхової компанії регулюється Законом «Про страхування».

Створення кептивної страхової організації дає можливість підприємству установити адекватний рівень витрат на страхування на основі власного досвіду та очікуваного рівня збитків. Це дає змогу розробити довгострокову структуру тарифів, що значною мірою не залежить від поточних тенденцій страхового ринку, і забезпечити чітке планування витрат на покриття ризиків.

Незважаючи на об'єктивні переваги, що виникають при організації кептивних страхових компаній, їх активному використанню як внутрішнього страхового ресурсу властиві обмеження, що особливо помітно позначаються при недостатньо великих розмірах підприємства-засновника.

У цілому можна відзначити, що заснування кептивної страхової компанії в українській практиці характерне, як правило, не для окремих підприємств, а для великих фінансово-промислових груп, що володіють великим фінансовим потенціалом.

Підприємство в своїй роботі спирається на закони держави, де реєструється, і користується законодавчою базою тієї держави, де провадить підприємницьку діяльність [12]. Виходячи з нього, обрання певного виду організаційної форми діяльності суб'єкта визначає певні ризики та оберігає від них (детальніше див. 1, 2, 3). У відповідних законодавчих актах регулюється механізми резервування (створення резервних фондів за рахунок відрахування з чистого прибутку 5%), розподілу ризиків (для товариств

розподіл відповідальності в залежності від форми та розміру внеску) та інші форми управління ризиками.

Для прикладу розглянемо регулювання діяльності акціонерного товариства у законодавчій базі з точки зору формування та захисту від ризиків підприємницької діяльності.

Вибір саме акціонерних товариств пов'язаний з тим, що вони є однією з найпоширеніших форм товариств (друга після товариств з обмеженою відповідальністю) [13].

Але особливості практичного їх функціонування формують перевагу акціонерних товариств, що можуть бути представлені у вигляді таблиці 1, що виконана на основі аналізу літератури [1-4].

Основною перевагою створення АТ (на основі аналізу табл. 1) є визначене джерело інвестиційних коштів, але це джерело виступає і як генератор фінансових ризиків підприємства.

Таблиця 1. Переваги та недоліки підприємств різних форм власності

Організаційно-правова форма	Переваги	Недоліки
Приватне підприємство (індивідуальні підприємці, орендні, фермерські, сільськогосподарські підприємства та інші організації, що визначенні законом)	<ul style="list-style-type: none"> • Суб'єкти – фізичні та юридичні особи. • Склад, кількість та вартість майна не є обмеженим • Самостійно обирає вид діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • Обмеженість при створенні (лише фізичні особи) • Обмежена кількість видів діяльності (не всі види діяльності дозволені для приватних підприємств)
Підприємство, засноване на колективній власності (колективні підприємства, кооперативи, акціонерні товариства, господарські товариства, господарські об'єднання та інші організації, що визначенні в законах)	<ul style="list-style-type: none"> • Засноване на власності декількох юридичних осіб • Різноманітні форми організації з різними формами відповідальності і правами • Самостійно обирає вид діяльності • Можливість залучення коштів 	<ul style="list-style-type: none"> • Лише на базі колективної власності • Регулювання обсягу статутного капіталу, резервного фонду)
Комунальне підприємство (комунальне унітарне підприємство тощо)	Підпорядкування певному органу самоврядування Не несе відповідальності за зобов'язання власника та органу місцевого самоврядування, до сфери якого воно входить	<ul style="list-style-type: none"> • Лише власність територіальної громади • Очолює особа, яку обрали органи місцевого самоврядування • Власність на праві господарського відання або оперативного управління
Державне підприємство (державне унітарне, казенне та	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечене майном держави, діє відіменні 	<ul style="list-style-type: none"> • Діяльність регулюється відповідним

акціонерне підприємство)	держави.	органом виконавчої влади, до якого він належить. <ul style="list-style-type: none"> • Суб'єктами є державні органи. • Постійне звітування. • Право оперативного управління та господарського відання
Підприємство, засноване на змішаній формі власності	<ul style="list-style-type: none"> • Можливість використання різних джерел майна 	<ul style="list-style-type: none"> • Складність управління • Чітка звітність

Акціонерне товариство – є господарське товариство, яке має статутний фонд поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій [1].

Акціонерні товариства мають ряд переваг (табл. 2.) порівняно з іншими видами господарських товариств, які роблять його найбільш вдалою формою для бізнесу в силу цілого ряду причин. Акціонерні товариства завдяки випуску акцій отримують більш широкі можливості залучення додаткових коштів порівняно з непропорціональним бізнесом.

Оскільки акції мають достатньо високу ліквідність, їх легше перетворити на гроші при виході з акціонерного товариства, ніж отримати назад долю в статутному капіталі інших товариств.

Господарський кодекс [1] визначає основи та умови господарської діяльності, її особливості, а також суб'єктів господарювання та їхні права й обов'язки, майнові основи, господарські зобов'язання, відповідальність за правопорушення у сфері господарювання та засоби державного регулювання господарської діяльності.

Цей документ регулює діяльність АТ за такими напрямками

- створення АТ (укладання договору між засновниками, відкрита підписка на акції – для відкритих, розподіл майна між колективом – для закритих);
- розповсюдження акцій (відкрита підписка та купівля-продаж на біржі);
- відповідальність засновників (у межах майна, солідарна);
- формування статутного фонду (для цих цілей заборонено використовувати бюджетні кошти, кошти одержані в кредит та під заставу);
- фінансовий стан засновників (повинен бути перевірений незалежним аудитором);
- розрахунок з кредиторами у разі ліквідації (порядок та розміри погашення заборгованості).

Таблиця 2. Порівняльна характеристика господарських товариств

Ознаки	Акціонерне товариство	Товариство з обмеженою відповідальністю	Товариство з додатковою відповідальністю	Повне товариство	Командитне товариство
Статутний фонд	1250 мінімальних заробітних плат за ставкою на момент реєстрації, складається з акцій	100 мінімальних заробітних плат за ставкою на момент реєстрації, складається з часток	100 мінімальних заробітних плат за ставкою на момент реєстрації, складається з часток	Розмір не обумовлений законами	Розмір не обумовлений законами. Формується вкладниками та повними учасниками
Засновники	Юридичні особи та громадяни	Юридичні особи та громадяни	Юридичні особи та громадяни	Лише юридичні особи, які можуть входити до складу лише одного повного товариства	Лише юридичні особи, які можуть бути лише в одному командитному товаристві
Відповідальність	В межах майна товариства	В межах майна товариства	Майном товариства, упри недостатності – додатково належним майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску. Граничний розмір визначається в установчих документах	Вкладники несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном	Повні учасники несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, а вкладники - вкладом у майні товариства. При недостатності майна повні учасники несуть солідарну відповідальність за боргами товариства
Повернення вкладу при виході із товариства	Продаж акцій	Після оцінки майна, можливість часткового або повного повернення вкладу в натуральній формі	Після оцінки майна, можливість часткового або повного повернення вкладу в натуральній формі	Перед виходом з товариства необхідно попередити, частка може повертатись в повному та частковому обсязі, можливе повернення прибутку	Не обумовлене законодавством

В Цивільному кодексі України [2] приділена увагу акціонерним товариствам також. Ним регламентуються такі поняття як зміст поняття акціонерного товариства, створення акціонерного товариства, статут АТ, статутний капітал, умови збільшення та зменшення статутного капіталу та органи управління АТ.

Закон України «Про власність» [4] визначає форми власності, право розпоряджатися власністю, визначає власність, яка може бути в розпорядженні підприємства, гарантує захист власності, визначає держателів акцій. Відповідно до [4] виділяють три форми власності. Відкрите акціонерне товариство є різновидом колективної форми власності, за якою майном підприємства є все те, що придбане за рахунок продажу акцій, одержано в результаті господарської діяльності.

Деякі недоліки та переваги можна представити у вигляді таблиці 3, що побудована на основі аналізу літератури [1-4].

Таблиця 3. Особливості колективної форми власності.

Переваги	Недоліки
Створюються на підставі добровільного об'єднання майна колективів	Проблеми при розподілі майна в наслідок виходу з кооперативу, ліквідації або банкрутстві.
Існує досить багато різновидів цієї форми власності, що відображають різні аспекти	Кожен наступний підтип підприємства колективної форми власності не враховує позитивних моментів попередніх
Право колективної власності здійснюють вищі органи управління, власники (загальні збори, конференції і т.д.)	Неспроможність охопити усі проблеми через рідкість скликань

В Законі України «Про господарські товариства» [3] стосовно акціонерних товариств визначається (табл. 4.):

- поняття акціонерного товариства;
- види АТ, порядок випуску, придбання та розповсюдження акцій;
- майно АТ;
- розмір статутного та резервного фондів, порядок їх збільшення та зменшення;
- права та обов'язки;
- органи управління товариства.

Така форма товариства дає можливість кредитування за рахунок випуску додаткових акцій. Але законом забороняється випуск їх для покриття збитків, що виникли від виробничо-господарської діяльності.

Негативним фактором є подвійне оподаткування: податок на прибуток (25%) і податок на дивіденди, що нараховуються на одну й ту саму суму (згідно Закону «Про оподаткування діяльності підприємства»). А також великий розмір статутного фонду, і необхідність початкової реалізації акцій в розмірі 60 %.

Таблиця 4. Особливості діяльності акціонерного товариства

Показник	Значення
Розмір статутного фонду	еквівалент 1250 мінімальних заробітних плат за ставкою на момент створення
Розмір резервного (страхового) фонду	не менше 25% статутного фонду
Розмір щорічних відрахувань до резервного фонду	не менше 5 % від суми чистого прибутку
Право змінювати статутний фонд	Збільшення - внесення повністю всіма учасниками своїх вкладів; зменшення - при відсутності заперечень кредиторів
Види акціонерних товариств	відкрите і закрите
Акціонере товариство після реєстрації зобов'язане видати акціонерам акції	Не пізніше ніж через 6 місяців
Засновник повинен бути держателем акцій	на суму не менше 25 % статутного фонду і строком не менше 2 років
Строк відкритої підписки на акції	не повинен перевищувати 6 місяців
Покупка акцій - внесення на рахунок коштів	не менше 10 % вартості акцій
Акціонерне товариство вважається заснованим, якщо відбулася підписка	покрито 60% акцій
Органи управління	установчі збори, загальні збори, спостережна рада, правління, ревізійна комісія
Склад установчих зборів	особи, що підписалися на 60 % акцій і більше
Голосування на установчих зборах, загальних зборах	один голос - одна акція
Прийняття рішення на установчих зборах, загальних зборах	3/4 голосів
Скликання загальних зборів акціонерів	не рідше одного разу на рік

Отже, на основі аналізу особливостей діяльності АТ згідно законодавчої бази України, що регулює діяльність підприємств, можна підкреслити певні особливості ризиків АТ, які впливають з нормативно-правових актів:

- ризики пов'язанні з акціями (виплати, нарахування дивідендів, перепродаж акцій, втрата пакету керування, ризик перерозподілу акціонерного капіталу тощо);
- ризики пов'язанні з статутним капіталом (можливість недостатності коштів через рік після створення, невчасність покриття нестачі коштів у статутному капіталі тощо);
- забезпечення прав власності акціонерів;
- велика вага організаційних ризиків (затримка прийняття рішення, необхідність узгодження дій, рішення при наявності голосів 2/3 тощо);

- узгодження позицій крупних акціонерів;
- державне втручання тощо.

Щодо особливостей управління ризиками АТ, то вони одночасно впливають із особливостей їх діяльності:

- розмір статутного фонду (захист від ризикової діяльності);
- закладенні основи резервування (5 % від прибутку);
- щорічне звітування перед Державною комісією з цінних паперів;
- контроль з боку Антимонопольного комітету сприяє зацікавленості в контролі.

Аналогічний аналіз може бути виконаний відносно і інших організаційно-правових форм підприємництва, причому кожна з форм необхідно аналізувати окремо і в порівнянні з рештою форм підприємництва для того, щоб відмітити види ризиків та методи управління, які характерні лише ним.

Висновки. Власники підприємства або призначені ними особи при прийнятті управлінських рішень повинні користуватися законами та підзаконними актами з питань регулювання діяльності підприємства, провести аналіз політичної ситуації в країні, оскільки все вище перераховане закладає основи ризиків та методів їх управління.

Але наявні законодавчі та підзаконні акти не повністю розкривають природу ризиків та методів їх оцінки та управління. Даний недолік був відмічений на основі аналізу регулювання діяльності однієї з поширених організаційно-правових форм підприємництва – акціонерного товариства.

Проведений аналіз законодавчої бази свідчить про наявність чіткого регулювання з питань:

- формування статутного капіталу (у розмірі 1250 мінімальних заробітних плат за ставкою на момент створення АТ);
- зміни форми власності АТ;
- зміни організаційно-правової форми АТ.

Але подальшого законодавчого регулювання потребують питання

- оподаткування прибутку і дивідендів;
- зміна мінімальної вартості статутного капіталу;
- узгодження діяльності АТ з антимонопольним комітетом;
- діяльність АТ на міжнародних ринках;
- узгодження сутності АТ з міжнародними організаційно-правовими формами.

Таким чином, незважаючи на розповсюдженість АТ і зацікавленість держави в існуванні такої форми корпоративної власності, вже на рівні законодавства формуються ризики

- недостатньої суми коштів прибутку, після сплати податку, на розширення виробництва та інше;

- зниження мінімального розміру статутного капіталу;
- недостатність коштів для утримання мінімального розміру капіталу;
- сплати великих штрафів антимонопольному комітетові;
- невизнання АТ на міжнародній арені.

Хоча роль держави зростає і наявність стимулів сприятиме створенню оптимальної нормативної бази для ефективної діяльності підприємців з можливостями врахування та управління ризиками. Це зумовлено специфікою завдань Української держави у створенні й узгодженні з міжнародною спільнотою досяжних, вигідних, зрозумілих правил і процедур взаємодії суб'єктів вітчизняного та міжнародного простору.

Література:

1. Господарський кодекс України [Текст] : прийнятий 16 січня 2003 року / Верховна Рада України. – Офіційне видавництво. – К. : Парламентське видавництво, 2003. – 192с. – (Бібліотека офіційних видань). – ISBN 966-611-214-0.
2. Цивільний кодекс України [Текст] : прийнятий 16 січня 2003 року / Верховна Рада України. – К. : Парламентське видавництво, 2003. – 352с. – (Бібліотека офіційних видань). – ISBN 966-611-215-9.
3. Закон України «Про господарські товариства» [Текст] : за станом 1 серпня 2007 р. / Верховна Рада України. – Офіційне видавництво – К. : Парламентське видавництво, 2007. – 39с. – (Серія «Закони України»). – ISBN 978-966-611-565-5.
4. Закон України про власність [Текст] : за станом на 25 квітня 2003 р. / Верховна Рада України. – Офіційне видавництво. – К. : Парламентське видавництво, 2003. – 23с. – (Серія «Закони України»). – ISBN 966-611-227-2.
5. Закон України «Про страхування» [Текст] : за станом на 10 березня 2005 року / Верховна Рада України. – Офіційне видавництво. – К. : Парламентське видавництво, 2005. – 42 с. – (Серія «Закони України»). – ISBN 966-611-356-2.
6. Іваницька, О. Ринок страхових послуг як складова фінансового ринку [Текст] / О. Іваницька // Вісник УАДУ. – 2003. – № 1. – С. 135-140.
7. Статистика ринку страхових послуг [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.ukrinsure.com>. – Last access: 12-10-2007. – Title from the screen.
8. Осадець, С. С. Страхування [Текст] : підручник / Київський національний економічний університет ; Українська фінансово-банківська школа / С. С. Осадець, Т. М. Артюх, В. Л. Бабко, Т. В. Бабко, А. В. Бушанський ; наук. ред. С. С. Осадець. – 2. вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 599с. – Бібліографія : с. 585-591. – ISBN 966-574-374-0.

9. Статистика ринку страхових послуг України [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://forinsurer.com/>. – Last access: 12-10-2007. – Title from the screen.

10. Статистика страхового ринку України [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.ukrstrahovanie.com.ua>. – Last access: 12-10-2007. – Title from the screen.

11. Аберніхіна, І. Г. Економіко-фінансове обґрунтування варіантів страхового захисту державних підприємств / І. Г. Аберніхіна // Державне управління: теорія та практика / Національна академія державного управління при Президентові України (Київ). – 2005. – № 2. – Mode of access : <http://www.nbu.gov.ua/Articles/Dutp/2005-2>. – Last access: 12-10-2007. – Title from the screen.

12. Конвенція міжнародного права [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.legality.kiev.ua>. – Last access: 12-10-2007. – Title from the screen.

13. Кількість суб'єктів ЄДРПОУ за галузями економіки та організаційно правовими формами господарювання станом на 1 липня 2007 року [Electronic Resource] // Державний комітет статистики України. – Mode of access : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Last access: 12-10-2007. – Title from the screen.